

ZOMOTTA!

PIM VAN DE WERKEN (37) is gitarist, songwriter, producer en engineer, en neemt op de podia vele gedaantes aan. Zo was hij te zien met onder meer Silence Is Sexy, Eins, Zwei Orchestra, Jesus & The Christians en Broeder Dieleman. Pim verkondigt zijn mening altijd en overal, ongevraagd en ongezoeten.

Zang en akoestische gitaren opnemen in 5 stappen

Gitarist, producer en engineer Pim van de Werken is een eigenwijze vent die het altijd beter denkt te weten dan anderen. Regels zijn er voor hem om gebroken te worden, en de uitdrukking 'conform de norm' kent hij niet. Daarom klinken Pims producties anders dan die van anderen. Neem bijvoorbeeld Gloria, de laatste plaat van Broeder Dieleman, die bij naamgever Tonnie Dieleman in de huiskamer werd opgenomen: zelden klonken zang en akoestische gitaar zo eerlijk en oprecht. Pim legt in vijf stappen uit hoe hij dat voor elkaar kreeg. Daarvoor togen we naar De Bonte Koe in Utrecht.

Voordat we naar het theoretische gedeelte gaan, is het handig om Pim eerst als producer te introduceren en te benadrukken dat dit slechts een van de vele manieren is waarop je akoestische gitaren kunt opnemen. Pim gebruikt geen high-end materiaal en als hij ergens een hekel aan heeft, dan is het wel aan het 'gepolijste akoestische gitaargeluid van The Scorpions' Dust In The Wind' [sorry Erwin Musper, dat zijn niet onze woorden! - red.]. Pim heeft in zijn producties graag de zang op

de voorgrond, want 'de zanger of zangeres moet de boodschap overbrengen en de gitaar is daar een ondersteuning van'.

STAP 1: DE BENODIGDHEDEN Voor het opnemen van akoestische gitaren heb je minimaal nodig: een opnameruimte, een muzikant, een akoestische gitaar, een microfoon, een computer, een opnameprogramma (zoals Logic Pro of Pro Tools), een kabel, een voorversterker en diverse plug-ins voor de nabewerking.

STAP 2: DE MICROFOONOPSTELLING Pim houdt van eerlijke opnames en neemt gitaar vaak tegelijk met zang op. Hiervoor gebruikt hij twee microfoons: de Shure SM57 voor gitaar (vanaf € 108,-) en de Shure SM7B voor zang (vanaf € 375,-). De SM57 is naar beneden gericht, tussen de twaalfde fret en het klankgat. De SM7B staat juist omhoog gericht, richting de mond van de (in dit geval) zittende zanger. [foto's 2 en 3]

Pim: 'Hoe dichter je op een microfoon zit, hoe meer laag er in je opnames komt. Dat noemen we het proximity-effect. Opnames kunnen daardoor "boomy" gaan klinken. Maar daar houd ik van te voren rekening mee en ik weet dat ik het later kan aanpassen. Je hebt mensen die willen opnemen en zo weinig mogelijk nabewerking willen doen. Maar eigenlijk weet ik al van tevoren dat dit niet de beste plek is om op te nemen, maar dat is een keuze die ik maak. Om zo weinig mogelijk overspraak te krijgen, compenseer ik het "boomy" geluid met equalizing. Voor kleinere - of eigenlijk smallere - ingrepen gebruik ik de inmiddels niet meer verkrijgbare Waves Q6 van Logic Pro [de Waves Q10-equalizer is een goed alternatief - red.]. Daarmee onderdruk ik de fundamentele frequenties van de snaren, waardoor

ik meer boventonen (hoog) krijg.' Pim maakt geen gebruik van een standaardhoek voor de microfoonplaatsing. 'Je moet altijd inspelen op de situatie. Muzikanten gaan toch verschuiven tijdens het spelen. Ik wil niet tegen de muzikant zeggen: "Ga weer zitten zoals je net zat, want dan zit je het beste voor de microfoon!" Tijdens opnames moet de muzikant lekker zitten en zijn liedjes zo goed mogelijk kunnen performen. Als hij vlak voor een opname gaat verzitten, dan neem ik dat zoals het is en zet ik de microfoons voorafgaand aan de volgende take wel weer op de goede positie. Ik pas me dus aan de muzikant aan. Zo hoort het ook. En als die eerste take beter is gespeeld, dan wordt dat gewoon de take. Dan heb ik alleen wat meer tijd nodig om de opname na te bewerken.'

'Broeder Dieleman is bijvoorbeeld een lul wat betreft zijn positie ten opzichte van microfoons. Het kan maar zo zijn dat ik alles net goed heb gezet. Als ik vervolgens zeg dat hij kan beginnen, gaat hij met alle gemak verzitten. Hij is helemaal niet bezig met dat soort dingen. Ik laat hem dan de take gewoon afmaken. Als hij die take "nailed", dan is het mijn probleem om dat op te lossen, daar moet ik hem niet mee lastigvallen. Uiteindelijk gaat het erom dat een take overtuigend gebracht wordt, hoeveel foutjes er ook in de opname zitten.'

STAP 3: PIMS WERKWIJZE Pim neemt zang en gitaar meestal tegelijkertijd op. Die twee kanalen wil hij zo geïsoleerd mogelijk opvangen. 'Ik zoek een geluid waarbij ik de zang tijdens de nabewerking kan manipuleren. Ik hou van vrij stevig gecompresse zang. Met de SM7B-microfoon kun je dicht met je mond bij de microfoon komen dan bij menig ander microfoon, omdat de daadwerkelijke microfoon ingekapseld zit in een metalen

behuizing. [foto 4] Ik wil dat er met de lippen tegen de microfoonkap aan wordt gezongen. [foto 5] Als je dat bijvoorbeeld bij een goedkopere SM58 doet, zit je veel dicht bij de opnamebron en krijg je last van ongewenste bij-effecten zoals ploppen en het eerder genoemde proximity-effect. Omdat muzikanten verschuiven, bestaat

ook de kans dat ze steeds op uiteenlopende afstanden van de microfoon zingen; dat is erg onhandig, omdat het nabewerken daardoor veel meer tijd kost. Dankzij de extra behuizing van de SM7B kunnen zangers en zangeressen altijd op dezelfde afstand zingen, door hun lippen tegen de cover aan te zetten. Dat is voor de zanger of zangeres soms even wennen, maar voor mij is het prettig werken. Daarnaast heeft een SM7B standaard al een soort ploppfilter, dus ik hoef er niet eentje extra aan te schaffen om harde S-, P- en T-klanken te dempen. Bovendien is de SM7B heel goed in het afweren van geluiden die niet van voren komen. Zeker als je er met je lippen tegenaan zingt, vangt hij bijna alleen maar zang op. Elke willekeurige duurere microfoon zou meer omgevingsgeluid opvangen. In mijn situatie is dat niet gewenst.'

OPNAMETIPS VAN PIM

TIP 1 'Ik neem soms vrij lompe op met extra veel gain, met een Golden Age Project Pre-73-voorversterker. Als iemand een harde S-klank heeft, dan wordt die daardoor alleen maar benadrukt. Die moet je tijdens het mixen dus afvlakken. Dat zou je met een de-esser kunnen doen, maar daar verlies je naar mijn smaak vaak te veel definitie mee. Ik gebruik volume-automatisering. Dus tijdens een S-klank zet ik het zangspoor tijdelijk even zachter. Dat is een secuur en tijdrovend werkje. Maar als je liever iets praktisch wilt doen, moet je maar vuilnisman worden of zo.'

TIP 2 'Opnemen is een kwestie van heel veel doen en uitproberen. Ik ben heel lang bezig geweest om te zorgen dat ik gitaren breed maar oprecht kon laten klinken met twee microfoons. Daarvoor heb ik uiteenlopende modellen gebruikt. Toch is het me niet gelukt. Mijn ervaring is dat wanneer je een akoestische gitaar met meerdere microfoons opneemt, het nooit zo gaat klinken als een echte akoestische gitaar. Je ervaart een akoestische gitaar in het dagelijks leven ook niet als een breed klinkend instrument, zoals een piano. Een piano kun je gemakkelijk met twee microfoons opnemen en dan links en rechts pannen. Dat klinkt heel natuurlijk. Bij een akoestische gitaar gaat dat niet lukken. Daarom neem ik altijd met één microfoon op. Tenzij ik in een heel mooie ruimte kom te zitten, dan zou ik er misschien nog voor kiezen om een extra room-microfoon te gebruiken. Maar hier in mijn studio gebruik ik één microfoon. Ik zorg voor breedte in het geluid door een room-galm of een stereo-verbreder toe te voegen.'

TIP 3 'Als je ergens in een ruimte gaat opnemen die van zichzelf niet heel mooi klinkt, is het handig om het geluid akoestisch wat te dempen, bijvoorbeeld door muurpanelen op te hangen of veel zool in de kamer te zetten. Een Perzisch tapijtje op de grond werkt ook altijd wel.'

TIP 4 'Zorg dat je de einden van je kabels labelt, daardoor kun je zelfs in een warboel van kabels snel zien welke functie elke kabel heeft.'

TIP 5 'De dikte van je spectrum heeft invloed op je opnames. Soms hoef je niet eens een microfoon te wisselen, maar kom je al een heel eind door een andere plectrum te gebruiken. Ik heb altijd alle smaken aan plectrums liggen, zodat gitaristen het een en ander kunnen uitproberen.'

TIP 6 'Elke keer als je iets in een enkel opnamespoor verandert, heeft dat gevolgen voor het totaalgeluid van een opname. Blijf dus goed luisteren en analyseer wat voor effect de door jou gemaakte aanpassing op het totaalgeluid heeft.'

TIP 7 'Leestips: Zen And The Art Of Mixing van Mixerman en The Daily Adventures Of Mixerman. Zowel informatief als hilarisch!'

STAP 4: NABEWERKING Pim werkt met Logic Pro 9 en hij bezit onder meer een Golden Age Project Pre-73, een Neve-kloon-voorversterker. [foto 6] Die gebruikt hij om opnames te kleuren door middel van analoge oversturing. Ook een klassieke Yamaha MT4X-viersporenrecorder behoort tot Pims arsenaal. 'Bij Broeder Dieleman hebben we het eerste album, Alles Is IJdelheid, hard op cassette opgenomen. Dan weet je dat je te veel ruis krijgt. Maar dat kun je wegfilteren door een stukje met alleen maar ruis op

te nemen met de Waves Z-Noise-plug-in. We wilden de taperuis niet helemaal weghalen, want taperuis is gezellig. Op het tweede album, Gloria, hebben we dat subtieler gedaan. Het is grotendeels opgenomen met een Yamaha MT4X-viersporenrecorder [foto 7]. Dan heb je meteen beperkingen, maar die werken wel, want dan moet je ter plekke kiezen en dat komt meestal wel goed.'

'Als je met twee microfoons tegelijkertijd opneemt, moet je ervoor zorgen dat ze niet uit fase staan. Als je met twee microfoons opneemt, kan het zo zijn dat de signalen elkaar gaan dempen. Als het geluid van je stem later bij de ene microfoon binnenkomt dan bij de ander, dan kan het zo zijn dat hij bij de ene microfoon een piek geeft en bij de ander een dal. Die twee uitersten kennen elkaar dan uit, en dat heet "uit fase". Daarbij verlies je veel van de onderkant - het basgedeelte - van het geluid. Soms gebruik ik uit fase weleens. Volgens "de regels" hoort dat niet, maar dat doe ik gewoon. In principe mag alles. De keuze is aan de producer. Maar als je met twee microfoons opneemt, zou ik willen aanraden om te checken of ze niet uit fase staan, omdat het meestal ongewenst is. Mijn doel is om de stem zo dik mogelijk aan de voorkant te hebben en uit fase werkt dat tegen, daarom probeer ik dat meestal uit de weg te gaan.'

STAP 5: OVERDUBS

Voor akoestische gitaaroverdubs pakt Pim het weer net iets anders aan. Daarvoor gebruikt hij een AKG C214 [foto 8], een grootmembraan-microfoon, de goedkopere en minder uitgebreide variant van de AKG C414. Omdat hij geen zang hoeft op te nemen, is er maar één microfoon nodig.

'Overdubben is een soort arrangeren. Als ik een overdub doe met een akoestische gitaar, dan is dat vaak een ritmetoevoeging. Maar je kunt ook effecten over opgenomen sporen toevoegen. Zo heb ik voor het liedje Henry Tandey van Knallands album Volhard de plug-in EchoBoy gebruikt, dat is een analoge echoprocessor van SoundToys. Daarmee kun je eindeloos experimenteren, en eigenlijk geldt dat voor bijna alle aspecten van de opnamewereld!'

www.pimvandewerken.nl / www.broederdieleman.com

